

## **PROTOKOL O HODNOCENÍ PRÁCE**

**Práce:** diplomová

**Posudek:** vedoucího

**Práci hodnotila:** PhDr. Jaroslava Nováková, Ph.D.

**Práci předložil(a):** Lenka Hrychová

**Název práce:** Slovní zásoba žáků 3. a 4. ročníku ZŠ

---

### **1. Cíl práce**

Hlavním tématem diplomové práce je rozvoj slovní zásoby u žáků ve 3. a 4. ročníku základní školy. Diplomantka si klade za cíl analyzovat učebnice daných ročníků od vícero nakladatelství, porovnat obsah z hlediska rozvoje slovní zásoby žáků, stanovit vhodná metodická doporučení a rovněž připojit pomocné didaktické materiály k výuce (pro různé skupiny žáků), jež budou rozvíjet jejich slovní zásobu.

Stanovené cíle byly splněny.

### **2. Obsahové zpracování**

Diplomovou práci tvoří úvod, šest kapitol, závěr, resumé a seznam použitých zdrojů.

V úvodu autorka zachycuje současně metody a cíle práce, poté strukturu práce, uvádí také stěžejní literaturu, o níž se ve své DP opírá. Jednostránkový úvod je poměrně stručný v poměru k celé práci, která čítá více než sto stran. Formulování cílů a metod je značně chaotické, struktura práce se bohužel omezuje jen na výpis z Obsahu. Uvedeným odborným titulům chybí komentář, navíc působí jako pro práci jedinečné, nikoliv stěžejní.

První kapitola se zabývá slovní zásobou, vymezuje potřebné pojmy. Krom základních definic jazyka a lexému se zde řeší i problematika vývoje slovní zásoby – způsoby tvoření nových slov, významové změny slov, vznik ustálených slovních spojení, rovněž otázka slovní zásoby jednotlivce. Dále je zde zařazena klasifikace slovní zásoby – autorka nahlíží na slovní zásobu z dobového hlediska, z hlediska spisovnosti, citového zabarvení či z hlediska původu slova. Příklady, jež jsou zde hojně uváděny, jsou bohužel všechny převzaty z použité literatury.

Ve druhé kapitole je připomenut Rámcový vzdělávací program pro ZŠ. Polovina textu tvoří jen obecné informace; text vztahující se ke slovní zásobě má podobu přehledu, víceméně bez dalšího komentáře.

Dále autorka charakterizuje dítě mladšího školního věku. Kapitola je velmi přínosná k pochopení potřebných informací, vztahuje se přímo k tématu práce – autorka vhodně zachycuje psychomotorický vývoj dítěte ve vztahu ke slovní zásobě.

Čtvrtá, velmi rozsáhlá kapitola je označena jako „analýza učebnic“ pro zkoumané ročníky. Je dělena na podkapitoly dle jednotlivých nakladatelství – autorka si zvolila nakladatelství Fraus, SPN a Alter. V úvodu kapitoly vysvětluje, proč padla volba právě na tato nakladatelství. Autorka se rozhodla pro excerpci učebnic a pracovních sešitů z českého jazyka, matematiky, prvouky, přírodovědy a vlastivědy, a to u učebnic pro 3. a 4. ročník ZŠ. Z jednotlivých publikací vypisuje poctivě jednotky slovní zásoby – konkrétně substantiva, adjektiva, verba a numeralia. Výrazy přiřazuje k tematickým oblastem; v případě českého jazyka si navíc všímá, zda jsou slova zapojena do kontextu, či nikoliv. To považuji za velmi přínosné, neboť v učebnicích českého jazyka je mnoho pravopisných a jiných cvičení, kde jsou výrazy využívány jen účelově v rámci probíraného jazykového problému, ale nejsou zapojeny do kontextu (tj. nejsou užity ani ve větě), nelze tak předpokládat, že dítě spontánně pochopí význam či si výraz osvojí, a zapojí tak do své individuální slovní zásoby. S výrazy se v tomto případě pracuje na nejhrušší pasivní úrovni a o nějakém rozšiřování slovní zásoby nemůže být vůbec řeč. To však neplatí o slovech zapojených v kontextu, zde se už pracuje na úplně jiné mentální úrovni.

Rovněž velmi pozitivně hodnotím fakt, že se autorka zabývá tím, na kolika stranách se žák setkává s danou tematickou oblastí. Je pravda, že bych ocenila i počet výskytů jednotlivých jednotek, ale rozsah využití v dané publikaci je podstatnější. Autorka uvádí nejen počet stran, na nichž je daná tematická oblast jakýmkoliv výrazem zastoupena, ale v jednotlivých tabulkách nás seznamuje, kolik procent stran v dané publikaci tematickou oblast pomocí výrazových jednotek připomíná. Je záslužné, že si je autorka vědoma, že jen pravidelné, časté či vícere připomínání slovní zásoby vede k jejímu pasivnímu, ale zejména aktivnímu osvojení. Není tedy důležité, zda je sto výrazů z tematické oblasti na jediné straně, ale že je sto výrazů na sto stranách. Nutno ale podotknout (či vytknout), že v některých případech se autorka rozhodla zařadit výrazy v krátkém (několikaslovném) kontextu, což nedostatečně zdůvodnila – a důvod záznamu těchto celků není zřejmý.

Na základě sebraného materiálu, jeho rozřídění a osobního vyhodnocení (které je v práci řazeno před výčet tematických oblastí) přináší autorka metodická doporučení. Tato jsou ale často obecná, než aby znamenala nějaký zásadní přínos, což je velká škoda vzhledem k pracnosti předcházejících částí. Obsahuje zajímavé postřehy, ale rozhodně by to chtělo důkladnější propracování až do konkrétních námětů. Celou kapitolu uzavírá jednoduché porovnání zvolených nakladatelství.

Pátou kapitolu tvoří pomocné didaktické materiály k výuce na rozšíření slovní zásoby a šestou kapitolu aktivity na rozvoj slovní zásoby. Rozdíl mezi těmito kapitolami či vztah mezi nimi není zřejmý. Autorka přináší určitě přínosné nápady, jak rozvíjet slovní zásobu jednak při výuce, jednak o přestávkách, popř. i při domácí přípravě. Není jí lhostejné, že jsou žáci různé úrovně, a snaží se nějak modifikovat aktivity tak, aby byly využitelné pro žáky průměrné, nadané i žáky se speciálně vzdělávacími potřebami. Snaží se to podchytit ve svých metodických doporučeních. Určitě nelze autorce upřít, že navržené aktivity vedou k rozvoji slovní zásoby, ovšem většinou jen u žáků průměrných a oslabených a pouze za předpokladu, že jsou ve třídě žáci nadaní či mimořádně nadaní. Zásadní problém je v tom, že autorka výslovně uvádí, že není potřeba k jednotlivým úkolům přidávat žádné pomůcky a materiály, a tak žáci pracují jen se svou představivostí a se slovní zásobou, kterou už znají a aktivně používají, popř. se slovní zásobou svého bystřejšího spolužáka – od něho se také mohou něco naučit, ale ti nejchytřejší nemají vyšší metu, které by mohli dosáhnout. Přitom u jednotlivých aktivit se přímo nabízí využití netradičních textů, příběhů, videí, fotografií ap.

V závěru autorka stručně shrnuje obsahy učebnic a jejich porovnání, připomíná navržené aktivity. Práce doplňuje cizojazyčné resumé a seznam zdrojů.

### 3. Formální úprava

Forma práce odpovídá co do kvality obsahu práce. Graficky je práce zdařilá, vhodně používá zvýraznění, odsazení atd. Text obsahuje tabulky, které mohly být číslovány. V práci je víceméně adekvátně využíván poznámkový aparát.

V podstatě lze říci, že text je čtivý, převážně vhodně formulovaný. Bohužel se v práci leckde objevují překlepy, chybějící mezery za interpunkčním znaménkem či chyby v interpunkci i jiné pravopisné chyby.

### 4. Stručný komentář hodnotitele

V první řadě musím ocenit nesmírně zdoluhavou a náročnou přípravnou část práce – excerpce učebnic – autorka si sama zvolila dva ročníky, aby mohla i v průběhu let zaregistrovat změnu v náročnosti, neboť ji to samotnou zajímalo. S tématem značně nelehkým, obtížně uchopitelným se nakonec vyrovnala statečně, byť v teoretické části mohla víc více samostatná a v praktické části více kreativní.

### 5. Otázky a připomínky doporučené k bližšímu vysvětlení při obhajobě

1. Překvapila vás některá zjištění při sledování slovní zásoby v jednotlivých učebnicích?
2. V jaké míře a kde je zastoupena podle vás nevhodná slovní zásoba?

### 6. Navrhovaná známka: v e l m i d o b ř e

Diplomovou práci doporučuji k obhajobě.

Datum: 25. 8. 2016

Podpis:



PhDr. Jaroslava Nováková, Ph.D.  
KČJ FPE ZČU